

+

Spørsmål og svar om ny lov om Etterretningstjenesten, og særlig om tilrettelagt innhenting

NB! nedenfor er de antatt vanligste spørsmålene relatert til tilrettelagt innhenting besvart. Spørsmålene er forsøkt besvart på en enkel måte. Det betyr at enkelte detaljer er utelatt. For mer detaljerte svar og utfyllende informasjon henvises det til høringsnotatet og forslaget til ny lov om Etterretningstjenesten.

Innholdsfortegnelse

Spørsmål og svar om	1
ny lov om Etterretningstjenesten,.....	1
og særlig om tilrettelagt innhenting.....	1
Innledende om Etterretningstjenesten	3
1. Hva er Etterretningstjenesten, og hvorfor har vi en etterretningstjeneste?	3
2. Hvordan utfører Etterretningstjenesten sitt samfunnsoppdrag?	3
3. Hva skiller Etterretningstjenesten fra PST og politiet?	4
4. Hvordan er Etterretningstjenesten regulert i dag?	4
Hvorfor foreslås en ny lov om Etterretningstjenesten?	4
5. Hvorfor trenger vi en ny etterretningstjenestelov?	4
6. Hva skiller lovforslaget fra dagens etterretningstjenestelov?	5
Nærmere om Etterretningstjenestens virksomhet	5
7. Innebærer lovforslaget at Etterretningstjenesten kan rette innhenting av informasjon mot meg som er i Norge?	5
8. Hvem innhenter Etterretningstjenesten informasjon om?.....	5
9. Kan hvem som helst be Etterretningstjenesten om å innhente informasjon for dem?	6
10. Hvilke regler gjelder for Etterretningstjenestens informasjonsdeling?	6
11. Hvem kan få utlevert informasjon fra Etterretningstjenesten?	6
12. Hvem kan Etterretningstjenesten samarbeide med?	7
Menneskerettigheter og personvern	7
13. Hvordan ivaretar lovforslaget grunnleggende menneskerettigheter?	7
14. Hvordan ivaretar lovforslaget personvernet?	8
15. Hvordan ivaretar lovforslaget fortrolig kommunikasjon?	8
Kontroll av Etterretningstjenesten	8
16. Hvem kontrollerer at Etterretningstjenesten ikke bryter loven?.....	8
17. Hvordan gjennomføres kontrollen?	9
18. Hvordan kan jeg få informasjon om det EOS-utvalget rapporterer?	9
Innsynsrett og klageadgang.....	9
19. Må Etterretningstjenesten gi beskjed til personer det innhentes informasjon om?.....	9
20. Kan jeg få innsyn i Etterretningstjenestens dokumenter?	9
21. Kan jeg klage på Etterretningstjenestens virksomhet?	10
Nærmere om forslaget om tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon	10
22. Hva er tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon?	10
23. Hvorfor trenger vi tilrettelagt innhenting, og hva er konsekvensene av å ikke innføre det?	11

24.	Hva er alternativene til tilrettelagt innhenting?	11
25.	Hva er de mest sentrale forskjellene mellom Lysne II-utvalgets forslag om digitalt grenseforsvar og departementets forslag om tilrettelagt innhenting?	12
26.	Er tilrettelagt innhenting tillatt etter menneskerettighetene?	12
27.	Er tilrettelagt innhenting masseovervåking?	13
28.	Hva er forskjellen på dette forslaget og det som het Datalagringsdirektivet?	13
29.	Har andre lands etterretningstjenester tilsvarende ordninger som tilrettelagt innhenting?	13
30.	Kan Etterretningstjenesten fritt innhente både metadata og innholdsdata?	13
31.	Hva innebærer tilretteleggingsplikten for tjenestetilbydere?	14
32.	Hvordan skal risikoen for <i>formålsglidning</i> motvirkes?	14
32.1.	Forbud mot deling av overskuddsinformasjon	15
32.2.	Bevisforbud i straffesaker	15
33.	Kan det oppstå en nedkjølende effekt på grunn av tilrettelagt innhenting?	15
34.	Vil kryptering medføre at tilrettelagt innhenting har liten eller ingen verdi overfor sikkerhetsbevisste aktører?	16
35.	Hvordan skal tilrettelagt innhenting kontrolleres?	16

Innledende om Etterretningstjenesten

1. Hva er Etterretningstjenesten, og hvorfor har vi en etterretningstjeneste?

Etterretningstjenesten er Norges sivile og militære utenlandsetterretningstjeneste.

Etterretningstjenesten jobber hver dag døgnet rundt for å sikre Norge og norske interesser mot utenlandske trusler. Tjenesten har dessuten som oppgave å innhente og analysere informasjon av betydning for norsk utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk. På bakgrunn av informasjon som Etterretningstjenesten henter inn selv og mottar fra andre, varsler og formidler tjenesten informasjon og analyser til norske myndigheter slik at det bl.a. kan treffes tiltak for å bevare norsk sikkerhet og suverenitet.

2. Hvordan utfører Etterretningstjenesten sitt samfunnsoppdrag?

Etterretningstjenesten innhenter og bearbeider informasjon om forhold av betydning for Norge og norske interesser. Innhenting skjer ved bruk av menneskebaserte og tekniske innhentingsmetoder. Etterretningsproduktene benyttes til å understøtte politiske beslutningsprosesser med relevant informasjon om fokusområder for norsk utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk. Tjenesten yter også etterretningsstøtte til Forsvarets operasjoner hjemme og ute.

Etterretningstjenesten jobber for å få en korrekt forståelse av verden. Denne forståelsen bidrar til rettidig varsling om utenlandske trusler og til at norske beslutningstakere kan fatte beslutninger om rikets sikkerhet på et opplyst grunnlag. Et viktig særtrekk ved etterretningsvirksomhet er at man henter inn informasjon for å bygge et bilde av normalsituasjonen, for deretter å kunne avdekke eventuelle avvik som har betydning for norske interesser. Dette innebærer bl.a. å rutinemessig følge med på militær og sivil aktivitet i norske interesseområder.

3. Hva skiller Etterretningstjenesten fra PST og politiet?

Etterretningstjenesten og PST/politiet har ulike roller og oppgaver. Dette foreslås både videreført og tydeliggjort i ny lov.

Etterretningstjenesten jobber for å *reducere usikkerhet* hos norske beslutningstakere.

Arbeidsmetoden er på mange måter prediktiv, som vil si at analysene forsøker å si noe om mulige utviklingstrekk i verden av betydning for Norge og norske interesser. PST og politiet jobber på sin side for å forebygge og avverge at noen begår straffbare handlinger, og å straffeefølge personer som gjør dette.

En annen viktig forskjell er at Etterretningstjenesten har *fokuset sitt rettet mot utenlandske forhold og trusler*. Det er forbudt for Etterretningstjenesten å rette innhenting mot den norske befolkningen. PST og politiet har på sin side fokuset rettet mot innenlandske forhold. Dette er en av grunnene til at kravene som stilles til politiets bruk av inngripende metoder er andre enn de som gjelder for Etterretningstjenesten. En annen grunn til denne forskjellen er, som nevnt over, at politiets virksomhet har et pønalt formål.

Etterretningstjenestens arbeid er *trusselfokusert* og ikke først og fremst personfokuset. Tjenesten har dessuten som oppgave å finne frem til hittil ukjente trusler og trusselaktører, såkalt målsøking. Det gir av disse årsaker ikke noen mening å snakke om et mistenktbegrep innenfor utenlandsetterretningsfeltet. Det er ikke noe krav om at de Etterretningstjenesten innhenter informasjon om noen gang har planlagt eller gjort noe som er straffbart.

4. Hvordan er Etterretningstjenesten regulert i dag?

Etterretningstjenesten er regulert i lov om Etterretningstjenesten av 1998 og instruks om Etterretningstjenesten av 2003, samt annen relevant lovgivning slik som personopplysningsloven av 2000 og menneskerettsloven av 1999. I tillegg er tjenestens aktivitet i betydelig grad regulert av internt regelverk.

Hvorfor foreslås en ny lov om Etterretningstjenesten?

5. Hvorfor trenger vi en ny etterretningstjenestelov?

Siden 1998, da dagens etterretningstjenestelov ble vedtatt, har det skjedd store endringer i vårt samfunn; både når det gjelder endringer i trusselbildet – innenfor teknologi og digitalisering – og i rettsutviklingen. Både Stortinget og regjeringen deler oppfatningen om at endrede forutsetninger tilsier behov for et nytt og oppdatert lovverk. I 2017 ba Stortinget regjeringen legge frem forslag til en revidert lov om Etterretningstjenesten. Anmodningen ble gitt på bakgrunn av en særskilt melding til Stortinget fra EOS-utvalget fra juni 2016.

Lovarbeidet er dessuten en videreføring av den målrettede styrking av Etterretningstjenesten som denne regjeringen står bak. For å holde tritt med utviklingen i blant annet trusselbildet og teknologi har vi styrket tjenestens innhentingskapasiteter og budsjetter. At også rettsgrunnlaget oppdateres og styrkes er en naturlig del av, og tilrettelegging for, en fortsatt nødvendig videreutvikling og styrking av Etterretningstjenesten.

For regjeringen har det vært en grunnleggende målsetning å vise størst mulig åpenhet om både de oppgaver og de begrensninger vi som samfunn pålegger Etterretningstjenesten, og også hvilken verktøykasse tjenesten skal være utstyrt med for å løse sitt oppdrag. En slik åpenhet bidrar til tillit gjennom kunnskap, legitimitet gjennom forankring og troverdighet gjennom demokratiske prosesser.

Resultatet av utredningsarbeidet er en oppdatert og moderne etterretningstjenestelov som vil gi Etterretningstjenestens virksomhet trygg rettslig forankring. Høringsnotatet legger stor vekt på å ivareta menneskerettighetenes krav. Etter høringsfristens utløp vil høringsinnspillene bearbeides i en lovproposisjon til Stortinget.

6. Hva skiller lovforslaget fra dagens etterretningstjenestelov?

Lovforslaget er i stor grad en kodifisering av gjeldende praksis, med enkelte nyvinninger, som for eksempel:

- Etterretningstjenestens oppgaver reguleres uttømmende i loven for sikre at all etterretningsvirksomhet forfølger et formål med forankring i lov.
- Metodebruk som kan innebære et menneskerettslig inngrep foreslås regulert i lovs form. Dagens lov omtaler ikke hvilke metoder for innhenting som Etterretningstjenesten kan ta i bruk for å tilegne seg informasjon.
- De særlige former for styring og kontroll med tjenesten foreslås lovfestet
- Det foreslås regler om behandling av personopplysninger som er tilpasset Etterretningstjenestens virksomhet, regler for deling av informasjon og en rekke andre saksbehandlingsregler. Reglene baserer seg i stor grad på gjeldende rett og praksis.
- Det foreslås også å gi Etterretningstjenesten tilrettelagt tilgang til grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon (forkortet «tilrettelagt innhenting»).

Nærmere om Etterretningstjenestens virksomhet

7. Innebærer lovforslaget at Etterretningstjenesten kan rette innhenting av informasjon mot meg som er i Norge?

Nei. Departementet foreslår at hovedregelen som gjelder i dag om at Etterretningstjenesten ikke kan rette innhenting mot personer i Norge videreføres i ny lov.

Det foreslås to snevre unntak fra en slik regel. For det første mener departementet at Etterretningstjenesten bør kunne rette innhenting mot utenlandske statsborgere og statsløse personer dersom det foreligger konkrete holdepunkter for at disse opptrer på vegne av en fremmed makt. Det samme gjelder dersom norske eller utenlandske virksomheter opererer på vegne av fremmed makt i Norge. Innhenting om fremmed etterretningsvirksomhet i Norge vil bare kunne skje etter samtykke fra PST. For det andre foreslår departementet at Etterretningstjenesten i begrenset omfang bør kunne rette innhenting av informasjon mot personer i Norge for å finne og verifisere potensielle kilder. En kilde er en person som besitter eller som kan skaffe tilgang til informasjon som er relevant for Etterretningstjenesten. Dette er også en videreføring av dagens praksis.

8. Hvem innhenter Etterretningstjenesten informasjon om?

Etterretningstjenesten skal bidra til å kartlegge utenlandske forhold av betydning for Norge og norske interesser, og å avdekke og motvirke utenlandske trusler mot Norge. Lovforslaget innebærer at Etterretningstjenesten bare kan innhente informasjon om identifiserte eller identifiserbare personer dersom en rekke krav i loven er oppfylt. Et av disse kravene er at innhenting må kunne bidra til Etterretningstjenestens oppgaveløsning. Dersom Etterretningstjenesten finner ut at informasjonen den har innhentet ikke er relevant likevel, så skal opplysningene slettes.

Lovforslaget innehar en regel om at Etterretningstjenesten har ikke lov til å innhente informasjon *fordi* den er relevant for politiet eller andre rettshåndhevende myndigheter. At informasjon som er innhentet for etterretningsformål *også* kan brukes av politiet er ikke i strid med dette forbudet.

9. Kan hvem som helst be Etterretningstjenesten om å innhente informasjon for dem?

Nei, innhenting kan bare skje når dette kan knyttes til oppdrag eller prioriteringer som er fastsatt av overordnet myndighet. Forsvarsdepartementet har ansvar for oppdragsstyringen og koordineringen av etterretningsbehov fra andre nasjonale myndigheter. I enkelte tilfeller beslutter også Forsvarsdepartementet hvordan en sak skal håndteres. Disse sakene omfatter:

- Etablering av nye samarbeid med utenlandske tjenester eller organisasjoner
- Organisering og planlegging av okkupasjonsberedskapen
- Iverksettelse av særskilte etterretningsoperasjoner som kan reise politiske problemstillinger
- Andre saker av særlig viktighet eller prinsipiell karakter

Dette gjelder i dag, og foreslås videreført i ny lov.

10. Hvilke regler gjelder for Etterretningstjenestens informasjonsdeling?

Etterretningstjenesten sin oppgave er å innhente, bearbeide og analysere informasjon *for* andre aktører. Utgangspunktet er derfor at Etterretningstjenesten kan utlevere informasjon så lenge det ikke finnes regler som forhindrer dette. For eksempel kan menneskerettighetene eller regler om taushetsplikt forhindre utlevering. Det gjelder også en rekke prinsipper som gir Etterretningstjenesten veiledning om hvem det kan utleveres informasjon til. For eksempel kan Etterretningstjenesten bestemme at den bare utleverer under forutsetning av at mottakeren ikke deler informasjonen videre.

Lovforslaget inneholder strengere regler for utlevering til utenlandske samarbeidspartnere enn for utlevering til norske. Av særlig viktighet er at utlevering internasjonalt må være i norsk interesse og være underlagt nasjonal kontroll. Utlevering kan videre aldri skje dersom det er en reell risiko for at utleveringen kan lede til at personer blir utsatt for brudd på menneskerettslige regler som ikke kan fravikes i lov eller brudd på krigens folkerett.

Disse reglene og prinsippene om informasjonsdeling gjelder i dag, men departementet mener at de bør komme klart frem av den nye loven.

11. Hvem kan få utlevert informasjon fra Etterretningstjenesten?

En av Etterretningstjenestens hovedoppgaver er å varsle og å rapportere tilbake til sivile og militære brukere om trusler og andre forhold som ligger innenfor tjenestens oppdrag. Utlevering av informasjon er dermed en viktig del av Etterretningstjenestens virksomhet. De som får utlevert informasjon er nasjonale eller internasjonale aktører som har et informasjonsbehov som Etterretningstjenesten har fått i oppdrag å dekke.

I tillegg kan Etterretningstjenesten på visse vilkår utlevere overskuddsinformasjon til rette norske offentlige myndigheter. Overskuddsinformasjon er informasjon som er uten selvstendig interesse for etterretningsformål – altså informasjon som ligger utenfor Etterretningstjenestens oppgavesett.

Dette gjelder i dag, og foreslås videreført i ny lov.

12. Hvem kan Etterretningstjenesten samarbeide med?

Etterretningstjenesten kan samarbeide med nasjonale myndigheter og internasjonale statlige aktører og organisasjoner. Dette gjelder i dag, og foreslås videreført i ny lov.

På det nasjonale plan samarbeider for eksempel Etterretningstjenesten og PST om enkelte oppgaver som de har felles:

- Kontraterro
- Kontraspredning
- Kontraetterretning

Det finnes også enkelte sentre med fokus på samarbeid mellom nasjonale myndigheter om forebygging og bekjempelse av terrorisme (Felles kontraterrorsenter, «FKTS») og styrking av den nasjonale evnen til effektiv håndtering av alvorlige hendelser i det digitale rom (Felles cyberkoordineringssenter, «FCKS»). En av grunnene til at det er opprettet samarbeidsmekanismer på disse feltene er at Norge er bedre vernet når ressursene samles og man sikrer god og nødvendig informasjonsflyt.

Internasjonalt samarbeid er nødvendig for at Etterretningstjenesten skal få en bredest mulig forståelse av forhold som er av felles interesse med den samarbeidende aktøren. Det er av avgjørende betydning for et relativt lite land som Norge å trekke fordeler av internasjonalt samarbeid. På enkelte områder, som for eksempel kampen mot internasjonal terrorisme, har FNs sikkerhetsråd flere ganger oppfordret til tettere samarbeid mellom nasjonene.

Etterretningstjenesten har alltid samarbeidet med viktige allierte og med NATO. Noe samarbeid er løpende, som for eksempel innenfor internasjonal terrorisme, mens annet er mer hendelsespreget.

Menneskerettigheter og personvern

13. Hvordan ivaretar lovforslaget grunnleggende menneskerettigheter?

Med grunnleggende menneskerettigheter menes særlig de rettighetene som er nedfelt i Grunnloven og menneskerettskonvensjoner som Norge har forpliktet seg til. En konvensjon som er spesielt viktig er Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), som beskytter enhvers rett til for eksempel privatliv og ytringsfrihet. Disse reglene danner rammen for Etterretningstjenestens virksomhet i dag, og har vært avgjørende for utformingen av reglene i ny lov om Etterretningstjenesten. Med den nye loven vil de menneskerettslige kravene som stilles til tjenesten komme tydeligere frem.

En viktig regel er at Etterretningstjenesten ikke kan gjøre noe som griper inn i noens menneskerettigheter uten at dette har hjemmel i lov. Dette kalles gjerne *lovkravet*. Det er viktig at lovgrunnlaget er tilstrekkelig klart og presist. Lovforslaget er skrevet med dette som rettesnor. Videre må alle inngrep som Etterretningstjenesten kan gjøre i noens individuelle rettigheter, slik som i retten til privatliv, forfølge et legitimt formål. Etterretningstjenestens overordnede formål er å ivareta stats sikkerheten og samfunns sikkerheten. Til slutt må alle inngrep som gjøres være forholdsmessige – man sier gjerne at inngrepet må være nødvendig i et demokratisk samfunn. Forholdsmessighetsvurderingen står helt sentralt i Etterretningstjenestens virksomhet, og i utkastet til ny lov foreslås det derfor en egen bestemmelse om dette i kapittelet om grunnvilkår (utkast til § 5-4).

Det gjelder en rekke andre viktige menneskerettslige krav, for eksempel om at Etterretningstjenesten skal være underlagt effektive og uavhengige kontrollmekanismer og at enkeltpersoner skal ha mulighet til å klage dersom de mener at Etterretningstjenesten gjør noe ulovlig.

En annen viktig regel er at Etterretningstjenesten ikke skal gjennomføre eller medvirke til virksomhet som innebærer en reell risiko for at ufravelige og andre grunnleggende menneskerettigheter krenkes, slik som for eksempel forbudet mot tortur og annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

14. Hvordan ivaretar lovforslaget personvernet?

Personvernet er en side av menneskerettighetene som skal sikre at alle har rett til et privatliv. Det finnes en egen *personopplysningslov* som gjelder for de fleste virksomheter. Personopplysningsloven bygger på en EU-forordning, men EU-retten (og dermed også EØS-retten) omfatter *ikke* utenlandsetterretning. Personopplysningsloven 2018 gjelder derfor ikke for Etterretningstjenesten.

Lovforslaget foreslår egne tilpassede regler om Etterretningstjenestens behandling av personopplysninger. Bestemmelsene ivaretar Etterretningstjenestens spesielle oppdrag, som krever diskresjon. Reglene bygger på prinsippene i personopplysningsloven, og selvfølgelig menneskerettighetene, herunder prinsippene om formålsbestemthet, nødvendighet, krav til opplysningenes kvalitet og sletting. Et eksempel på en viktig menneskerettighet er forbudet mot diskriminering. Dette innebærer at Etterretningstjenesten ikke kan behandle opplysninger om en person *utelukkende* på grunn av hva som er kjent om personens etnisitet eller nasjonale bakgrunn, politiske, religiøse eller filosofiske overbevisning, fagforeningstilhørighet eller opplysninger om helsemessige eller seksuelle forhold.

I 2014 fikk Etterretningstjenesten en egen personvernrådgiver med særskilt ansvar for å sikre at tjenestens virksomhet utføres på en måte som ivaretar personvernet til den enkelte som berøres. Denne ordningen videreføres i lovforslaget.

15. Hvordan ivaretar lovforslaget fortrolig kommunikasjon?

Lovforslaget inneholder egne regler for Etterretningstjenestens behandling av fortrolig kommunikasjon med særlige yrkesutøvere. Med «fortrolig kommunikasjon» menes kommunikasjon mellom to parter som anses å ha et forhold som er særlig vernet etter menneskerettighetene. Vernet omfatter fortrolig kommunikasjon med visse yrkesutøvere, slik som mellom advokat og klient, journalist og kilde eller helsepersonell og pasient. Hensynet bak vernet er at borgerne trygt skal kunne oppsøke profesjonell behandling, hjelp eller råd eller varsle om kritikkverdige forhold uten å risikere at de opplysningene som de gir fra seg skal gjøres kjent eller gis videre.

Lovforslaget innebærer at Etterretningstjenesten på særlige vilkår kan behandle fortrolig kommunikasjon, men at terskelen skal være høyere enn for behandling av annen informasjon. I tillegg foreslås kontrollmekanismer og delingsforbud som ikke gjelder for behandling av annen informasjon. Blant annet foreslås at opplysninger som er fortrolige skal merkes slik at det blir enklere å kontrollere hvordan disse brukes av Etterretningstjenesten.

Kontroll av Etterretningstjenesten

16. Hvem kontrollerer at Etterretningstjenesten ikke bryter loven?

Det gjelder et menneskerettslig krav om at EOS-tjenestene skal være underlagt uavhengig og effektiv kontroll. Slik kontroll er viktig for å ivareta befolkningens tillit til EOS-tjenestene, og for at tjenestene skal ha legitimitet i samfunnet. Etterretningstjenesten er derfor underlagt et omfattende kontrollregime etter dagens regler. Kontrollmodellen foreslås videreført i ny lov, med skjerpede krav til kontrollen av tilrettelagt innhenting.

Alle sidene ved Etterretningstjenestens virksomhet kontrolleres. EOS-utvalget er en helt sentral kontrollmekanisme. Utvalget er oppnevnt av Stortinget og er dermed uavhengig av den utøvende makt. EOS-utvalget kontrollerer EOS-tjenestene på folkets vegne. Dette sikrer at kontrollen nyter høy grad av tillit og legitimitet. I tillegg har Forsvarsdepartementet ansvar for den alminnelige forvaltningskontrollen.

17. Hvordan gjennomføres kontrollen?

EOS-utvalget skal klarlegge om og forebygge at noens rettigheter krenkes. Særlig skal utvalget påse at Etterretningstjenesten ikke benytter mer inngripende midler enn det som er nødvendig, at samfunnets interesser ikke tar skade og at tjenestens virksomhet er i tråd med loven og menneskerettighetene. Kontrollen skjer gjennom regelmessige inspeksjoner hos Etterretningstjenesten. EOS-utvalget foretar nærmere undersøker av saker og andre forhold dersom det mener at dette bør gjøres. Kontrollen omfatter også teknisk virksomhet, slik som innhenting av informasjon og behandling av personopplysninger. I tillegg skal utvalget påse at samarbeid og informasjonsutveksling mellom de hemmelige tjenestene og med innenlandske og utenlandske samarbeidspartnere ikke går lenger enn det loven tillater.

18. Hvordan kan jeg få informasjon om det EOS-utvalget rapporterer?

EOS-utvalget har rett til å uttale sin mening om forhold som omfattes av det utvalget skal kontrollere, men det velger selv hva som skal forelegges offentligheten. Utvalget avgir årlig en ugradert melding til Stortinget om sin virksomhet. Årsmeldingen blir behandlet av kontroll- og konstitusjonskomiteen som utarbeider en innstilling til Stortinget. Meldingen blir deretter debattert av Stortinget i plenum.

Enhver kan få informasjon om EOS-utvalgets rapporter som er offentliggjort på utvalgets hjemmesider.

Innsynsrett og klageadgang

19. Må Etterretningstjenesten gi beskjed til personer det innhentes informasjon om?

Nei, verken etter gjeldende lov eller lovforslaget. Innhenting av informasjon skjer nesten utelukkende uten at personen som innhentingens retter seg mot er kjent med det eller får beskjed i etterkant. Slik informasjon kan ødelegge for Etterretningstjenestens arbeid og avsløre hvordan tjenesten arbeider, og for eksempel gi etterretningsmål en indikasjon på hvor tjenesten har sitt innhentingsfokus. Etter menneskerettighetene kreves det ikke at personer skal gis underretning så lenge de har mulighet til å klage til et effektivt og uavhengig klageorgan. I punkt 21 redegjøres det for hvem som kan klage på Etterretningstjenestens virksomhet. I tillegg til den enkeltes klageadgang må Etterretningstjenesten virksomhet være underlagt effektive kontrollmekanismer.

EOS-utvalget kan kreve innsyn i og adgang til alle arkiver og registre, lokaler, installasjoner og anlegg når dette er nødvendig for å utføre kontrollen. Innsynsretten gjelder også virksomheter som bistår ved utførelsen av Etterretningstjenestens oppgaveløsning. Etterretningstjenestens personell har plikt til å tilveiebringe alt materiale og utstyr som kan ha betydning for kontrollen.

20. Kan jeg få innsyn i Etterretningstjenestens dokumenter?

Nei. Offentliggjøring av og innsyn i informasjon om Etterretningstjenestens metoder, kapasiteter og personell har et stort skadepotensiale for rikets og personell sin sikkerhet. Derfor må Etterretningstjenestens dokumenter og prosesser skjermes og unntas innsyn.

Legitimiteten sikres gjennom EOS-utvalget, som har fullt innsyn. I tillegg foreslår departementet regler som skal sikre klare, tillitsvekkende og dokumenterbare styrings- og kontrollordninger og rutiner.

21. Kan jeg klage på Etterretningstjenestens virksomhet?

Ja. Enhver som mener at EOS-tjenestene har begått urett mot seg, kan klage til EOS-utvalget. Utvalget vurderer om klagen kan behandles. Hvis klagen kan behandles gjør EOS-utvalget de undersøkelsene som klagen tilsier. EOS-utvalget kan bare uttale seg om klagen har gitt grunn til kritikk eller ikke.

I lovforslaget foreslås det at EOS-utvalget også skal kunne uttale seg om det er grunnlag for erstatningsansvar fra det offentlige overfor klageren. I tillegg til EOS-utvalget kan personer som mener at de har et rettskrav som det er et reelt behov for å få avklart, reise sak for de alminnelige domstoler.

Nærmere om forslaget om tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon

22. Hva er tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon?

Tilrettelagt innhenting vil gi Etterretningstjenesten mulighet til å innhente grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon som passerer Norges grenser. Forslaget åpner for at Etterretningstjenesten kan innhente grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon dersom:

- Formålet med innhenting er å fremskaffe informasjon som Etterretningstjenesten trenger for å løse oppgavene sine. Innhenting vil aldri være tillatt for å løse andre oppgaver enn de som er listet opp i loven. I tillegg må innhenting være nødvendig for å oppnå formålet.
- Lovens grunnvilkår for innhenting er oppfylt. Det oppstilles ulike grunnvilkår for det som kalles *målsøking* (søk i lagrede metadata) og det som kalles *målrettet innhenting* (innhenting av både metadata og innholdsdata knyttet til et identifisert etterretningsmål). Grunnvilkårene for målrettet innhenting er strengere enn for målsøking. Felles for begge innhentingsformene er at de må være innenfor det som er tillatt etter Grunnloven og menneskerettighetene.
- Oslo tingrett har, på bakgrunn av en begjæring fra Etterretningstjenesten, gitt tillatelse til innhenting. Domstolen vil blant annet vurdere om innhenting er nødvendig og forholdsmessig sett i lys av hvordan innhenting vil gripe inn i noens privatliv og hvor viktig det er for Etterretningstjenestens oppgaveløsning å foreta søket. Domstolen kan oppstille vilkår i tillatelsen.

Misbruk av tilrettelagt innhenting vil være svært personverninnngripende, og det er derfor helt avgjørende for befolkningens tillit til både Etterretningstjenesten og myndighetene som sådan at bruken av innretningen er underlagt effektiv og uavhengig kontroll i alle ledd. Kontrollmekanismene skal både hjelpe Etterretningstjenesten med å avdekke eventuelle avvik som skyldes teknisk og menneskelig svikt og eventuelle forsøk på å misbruke systemet.

Spørsmålet om tillit og kontroll kommer særlig på spissen når det gjelder innhenting av kommunikasjon som transporteres i fiberkabler over landegrensen sammenlignet med andre former for informasjonsinnhenting, fordi dette tiltaket angår kommunikasjonen til potensielt svært mange mennesker. Dette er en av årsakene til at spørsmålet om søk i slik kommunikasjon behandles særskilt i både høringsnotatet og lovutkastet, og at de tilhørende kontrolltiltakene som foreslås er meget strenge.

23. Hvorfor trenger vi tilrettelagt innhenting, og hva er konsekvensene av å ikke innføre det?

Tilrettelagt innhenting er nødvendig for å styrke Norges sikkerhet. Uten tilrettelagt innhenting vil Norge ikke være rustet til å avdekke og avverge de mest avanserte digitale trusler, statlig spionasje og grenseoverskridende terrorplanlegging.

Samfunnet blir stadig mer digitalisert. De teknologiske fremskrittene er en sterk driver for samfunnsutvikling nasjonalt og internasjonalt, og for at avstanden mellom folk og land blir stadig mindre. Den teknologiske utviklingen er likevel ikke bare positiv, fordi digitaliseringen skaper nye sårbarheter og utfordringer som norske myndigheter må være i stand til å håndtere. Dersom myndighetene mangler de verktøyene i det digitale rom som er nødvendige for å håndtere utfordringene, så kan det få store konsekvenser for samfunnets sikkerhet og borgernes trygghet. Dette gjelder både digitale sårbarheter som kan utnyttes til spionasje og sabotasje, men også planlegging av og rekruttering til terrorisme.

En av hovedoppgavene til Etterretningstjenesten er å varsle om og bidra til å avverge utenlandske trusler. Likevel har ikke Etterretningstjenesten mulighet i dag til å innhente informasjon fra kommunikasjonsstrømmene som krysser landegrensen i fiberkabler (altså blant annet Internett) selv om vi vet at truende aktivitet planlegges og gjennomføres i det digitale rom hver eneste dag. Tilrettelagt innhenting er derfor et nødvendig verktøy for å styrke Norges sikkerhet. Alternativet er at Norge har en etterretningstjeneste som ikke er i stand til å møte utfordringene i en moderne verden. Dersom tilrettelagt innhenting ikke innføres vil ikke Norge være rustet til å avdekke og avverge de mest avanserte digitale trusler, statlig spionasje, grenseoverskridende terrorplanlegging og digital terrorisme.

Manglende modernisering gjør Norge prisgitt tips fra andre land. Et slikt avhengighetsforhold har flere betydelige utfordringer:

- Det er høyst usikkert hvor mye detaljer et alliert land vil dele fra egne etterretningskapasiteter;
- Det vil være svært vanskelig, og av og til umulig, å verifisere informasjonen;
- Det er knyttet stor usikkerhet til om ressurser vil bli prioritert i tilstrekkelig grad til at varselet kommer tidsnok;
- Informasjonen er ikke innhentet med norske interesser og behov for øyet, med den følgen at Norge kan gå glipp av viktige informasjonsbiter, og
- Norge vil bli en mindre relevant samarbeidspartner som følge av at Norges evne til å bidra i internasjonalt etterretningssamarbeid vil påvirkes negativt.

I tillegg vil en slik avhengighet være et paradoks både fordi andre land innhenter informasjon gjennom ordninger som ligner på tilrettelagt innhenting, og fordi manglende tilgang til grenseoverskridende kommunikasjon kan medføre økt behov for mer inngripende metoder, som for eksempel menneskebasert og teknisk innhenting i Norge og utlandet, samt økt behov for å dele personopplysninger med partnere.

24. Hva er alternativene til tilrettelagt innhenting?

Forsvarsdepartementet har vurdert alternativene til tilrettelagt innhenting. Et viktig poeng i denne sammenheng er at dersom etterretningsfaglige hensyn alene hadde vært førende, så ville tilgangen til grenseoverskridende kommunikasjon vært innrettet på en langt mer inngripende måte. En slik løsning hadde tillatt mer lagring av innholdsdata, lengre lagringstid og hatt færre rettssikkerhetsgarantier og kontrollordninger. Premissene for valg av løsning har vært at løsningen må gi etterretningmessig verdi, den må være teknologisk gjennomførbar og juridisk gangbar, den

må ivareta befolkningens tillit til Etterretningstjenesten, og den kan ikke være uforholdsmessig kostnadskrevede.

Alternativene som har vært vurdert er:

- Innhenting utelukkende av innholds- og metadata knyttet til identifiserte etterretningsmål
- Sensorer hos utvalgte virksomheter
- Videreføring av dagens situasjon («nullalternativet»)
- Lysne II-utvalgets modell, som tillater både innhenting av metadata i bulk og målrettet innhenting av innholdsdata.

Det eneste alternativet som møter alle premisene er en løsning som i kjernen er lik Lysne II-utvalgets anbefaling. Sammenlignet med Lysne II-utvalgets anbefalinger inneholder imidlertid lovforslaget enkelte endringer som særlig knytter seg til innretningen og organiseringen av kontrollmekanismene. Endringene styrker ordningen i et menneskerettslig og personvernrettslig perspektiv. Se neste punkt for en oppstilling av de mest sentrale forskjellene mellom Lysne II-utvalgets forslag og departementets forslag om tilrettelagt innhenting.

En gjennomgående utfordring i vurderingene av alternativene, er at man ikke kan utvise full åpenhet om hvilke muligheter Etterretningstjenesten har til å nyttiggjøre seg av informasjonen som hentes inn. Begrunnelsen for dette er at det vil gi trusselaktørene mulighet til å endre sin atferd for å unngå innhenting. En for stor grad av åpenhet rundt tiltakene vil derfor kunne gjøre tiltaket mindre treffsikkert og effektivt.

25. Hva er de mest sentrale forskjellene mellom Lysne II-utvalgets forslag om digitalt grenseforsvar og departementets forslag om tilrettelagt innhenting?

- Begrepet «tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon» (kortform: «tilrettelagt innhenting») brukes om innretningen av Etterretningstjenesten kontrollerte tilgang til grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon. Lysne II-utvalgets begrep «digitalt grenseforsvar» videreføres ikke.
- Det foreslås at den løpende kontrollen av Etterretningstjenestens innhenting, søk i og bruk av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon legges til EOS-utvalget, og at utvalget styrkes for å sikre effektiv kontroll. Lysne II-utvalgets forslag om at denne løpende kontrollen ivaretas av et eget forvaltningsorgan – DGF-tilsynet – videreføres ikke.
- Det foreslås at den forutgående domstolskontrollen legges til Oslo tingrett, og ikke til en særdomstol slik som Lysne II-utvalget åpnet for.
- Det foreslås at rettighetene til de som blir berørt av tilrettelagt innhenting ivaretas av en særskilt oppnevnt advokat.
- Det foreslås et meget snevert unntak fra forbudet mot deling av overskuddsinformasjon fra tilrettelagt innhenting. Dette gjelder i situasjoner der man kan avverge en straffbar handling som truer Norges selvstendighet eller andre grunnleggende nasjonale interesser eller dersom det kan avverge en terrorhandling eller terrorrelatert handling (straffeloven kapittel 17 og 18).

26. Er tilrettelagt innhenting tillatt etter menneskerettighetene?

Ja. To nylig avsagte dommer fra Den europeiske menneskerettsdomstolen i saker mot henholdsvis Sverige (*Centrum for rättvisa* avsagt 19. juni 2018) og Storbritannia (*Big Brother Watch mfl.* avsagt 13. september 2018) bekrefter at det i dag er en teknologisk nødvendighet å lagre data i bulk for å kunne finne den informasjonen som er av etterretningsmessig verdi. Dommene slår fast at slik lagring i seg selv ikke strider mot menneskerettighetene, men at det ligger innenfor statens skjønnsmargin å avgjøre om det er et nasjonalt behov for et slikt informasjonssystem.

EMD viser i dommene til den teknologiske utviklingen, dagens trusselbilde og trusselaktørens handlemåter og anerkjenner at bulkinnnsamling er et viktig og verdifullt verktøy for stater i ivaretagelsen av nasjonal sikkerhet. Domstolen uttrykker dessuten at det ikke er noe grunnlag for å hevde at bulkinnnsamling er mer inngripende for enkeltindividet enn målrettet innhenting. Det at selve informasjonsinnsamlingen potensielt kan ramme enhver gjør ikke at tiltaket i seg selv er i strid med menneskerettighetene.

Statens skjønnsmargin er mer begrenset når det gjelder selve utformingen av systemet for bulkinnnsamling av elektronisk kommunikasjon. EMD har i sin praksis utarbeidet seks minimumskrav som systemet må oppfylle. Forslaget til lovregulering av tilrettelagt innhenting tar nettopp utgangspunkt i disse minimumskravene.

De to dommene fra EMD er foreløpig ikke rettskraftige. Avgjørelsene bygger imidlertid videre på det som er langvarig praksis fra domstolen.

27. Er tilrettelagt innhenting masseovervåking?

Nei, tilrettelagt innhenting er ikke masseovervåking. Tilrettelagt innhenting betyr målrettet innsamling mot domstolgodkjente mål som for eksempel kan utgjøre en trussel mot Norge. Alle søk i data vil bli underlagt uavhengig kontroll. Den europeiske menneskerettsdomstol har slått fast at konseptet ikke kan anses som masseovervåking selv om informasjon i stor skala vil være gjenstand for lagring i en viss periode.

28. Hva er forskjellen på dette forslaget og det som het Datalagringsdirektivet?

Dette er to vidt forskjellige ordninger. Datalagringsdirektivet var et verktøy for politiet for innenlandsk straffebekjempelse, mens tilrettelagt innhenting er et verktøy for Etterretningstjenesten for å beskytte Norge mot ytre trusler gjennom å innhente informasjon om fremmede personer, organisasjoner og stater. Datalagringsdirektivet var regulert av EU-retten, og innebar lagring av data om alle personer i eget land. Tilrettelagt innhenting er ikke regulert av EU-retten, og er ikke rettet mot landets borgere eller andre innenlandske forhold. Datalagringsdirektivet innebar datalagring hos tjenestetilbyderne, mens tilrettelagt innhenting innebærer utvalg og filtrering før data lagres hos Etterretningstjenesten.

29. Har andre lands etterretningstjenester tilsvarende ordninger som tilrettelagt innhenting?

Ja. I takt med den teknologiske utviklingen de siste tiårene ser vi at nesten alle utenlandsetterretningstjenester har lignende systemer for tilgang til grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon. Av informasjonen som er tilgjengelig kan man se at ulike land har innrettet bulkinnsamlingssystemene sine på ulik måte, alt ut fra nasjonale interesser og behov, og avhengig av hvordan etterretningstjenestene er innrettet både organisatorisk og funksjonelt. Det er store nasjonale forskjeller knyttet til etterretning, så det har varierende verdi å sammenligne ulike lands systemer og reguleringer.

30. Kan Etterretningstjenesten fritt innhente både metadata og innholdsdata?

Nei, det foreslås ulike regler for innhenting, lagring og bruk av metadata og innholdsdata.

Metadata er data som beskriver typen eller formatet av innholdet, hvem som er avsender og mottaker, størrelse på dataene og tidspunkt for og varighet av kommunikasjonen. Innholdsdata er, kort sagt, alle data som ikke er metadata, altså selve innholdet i en melding. Typiske eksempler på innholdsdata er innholdet i en e-post eller en SMS.

Tilrettelagt innhenting innebærer at *metadata* som passerer den digitale landegrensen kan lagres i bulk. Det er sentralt at mengden ikke-etterretningsrelevant kommunikasjon som blir lagret begrenses i størst mulig grad. Det må derfor foretas utvalg og filtrering for å sikre at det så langt som praktisk mulig lagres minst mulig norsk kommunikasjon. Det at metadataen ligger lagret innebærer ikke at Etterretningstjenesten vil ha *tilgang* til den. Etterretningstjenesten vil først kunne gjøre søk i de lagrede metadataene etter at en domstol har godkjent det i en rettslig kjennelse.

Innhenting og lagring av *innholdsdata* vil først kunne finne sted etter at det foreligger en rettslig kjennelse fra domstolen. Det er dermed domstolen som avgjør *om og på hvilke vilkår* Etterretningstjenesten skal få tillatelse til å innhente og lagre innholdet i datakommunikasjonen som tilhørende et etterretningsmål.

31. Hva innebærer tilretteleggingsplikten for tjenestetilbydere?

Innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon krever tilrettelegging fra aktører i ekomindustrien. Tilretteleggingsplikten omfatter i prinsippet alle som tilbyr kommunikasjonsrelaterte tjenester til utlandet som er tilgjengelige for allmennheten. Dette kan eksempelvis være leverandører av overføringskapasitet, offentlige ekomnett, eller Internettbaserte tilbydere av kommunikasjons- og meldingstjenester. Det er nødvendig med en slik generell plikt for å unngå at utenlandske trusselaktører innretter seg og unngår å bli oppdaget ved å velge tilbydere som ikke omfattes.

Tilretteleggingsplikten innebærer at relevante tjenestetilbydere skal legge til rette for at Etterretningstjenesten får tilgang til den grenseoverskridende kommunikasjonen. Dette inkluderer blant annet speiling av utvalgte kommunikasjonsstrømmer, å tillate at Etterretningstjenesten installerer utstyr i lokaler som tilbyder kontrollerer, og å oppgi opplysninger som gjør at Etterretningstjenesten kan nyttiggjøre seg av datatrafikken.

Tilbydere skal selv ikke foreta noen lagring eller innsamling av informasjon som ellers ikke ville funnet sted. Tilbydere trenger heller ikke gjøre noen forberedelser før Etterretningstjenesten eventuelt tar kontakt.

32. Hvordan skal risikoen for *formålsglidning* motvirkes?

I kjølvannet av Lysne II-utvalgets rapport var det mange som tok til orde for en frykt at det med tiden ville utvikle seg et press om at et system for bulkinnsamling av informasjon også burde kunne brukes til andre formål enn bare utenlandsetterretning.

Formålsglidning kan skje både *bevisst* og *ubevisst*. Den bevisste formålsglidning finner sted ved lovendringer og er dermed en villet handling. Det man kan kalle «ubevisst» formålsglidning vil si at det etablerer seg en praktisering av en ordningen som ikke nødvendigvis er i overensstemmelse med lovgivers intensjon. Sånn sett kan man si at den bevisste formålsglidningen er demokratisk sett mindre betenkelig enn den ubevisste, ettersom det da er lovgiver som har vurdert endringene. En tredje kategori er de bevisste misbrukstilfellene. De omtales ikke nærmere her. Misbruk må motvirkes og håndteres ved gode kontrollordninger.

Klare og avgrensede regler om hvordan informasjonen kan brukes er det viktigste verktøyet mot formålsglidning. Tilrettelagt innhenting foreslås innført som et verktøy for Etterretningstjenesten. All innhenting av informasjon skal skje i henhold til Etterretningstjenestens rettsgrunnlag, og innhenting kan bare skje for *utenlandsetterretningsformål*. Dette innebærer at innhenting bare kan begrunnes i løsningen av tjenestens oppgaver i lovforslaget kapittel 3. Forbudene etter

lovforslaget kapittel 4, som at Etterretningstjenesten ikke kan rette innhenting mot personer i Norge og heller ikke utføre oppgaver med politiformål, gjelder også.

De to mest sentrale reglene for å motvirke formålsglidning er dessuten forbud mot deling av overskuddsinformasjon og forbud mot bruk av informasjon som kommer fra tilrettelagt innhenting som bevis i straffesaker. De omtales nærmere under.

32.1. Forbud mot deling av overskuddsinformasjon

Hva angår overskuddsinformasjon foreslås det et særlig delingsforbud for informasjon som stammer fra tilrettelagt innhenting.

Overskuddsinformasjon er informasjon som er uten selvstendig interesse for Etterretningstjenestens oppgaveløsning. For å motvirke faren for formålsglidning foreslås det at Etterretningstjenesten ikke kan dele overskuddsinformasjon som stammer fra tilrettelagt innhenting. Det foreslås et meget snevert unntak fra forbudet der informasjonen gjelder en straffbar handling som omfattes av straffeloven kapittel 17 og 18 og som kan avverges. Straffeloven kapittel 17 omfatter handlinger som utgjør anslag mot Norges selvstendighet og sikkerhet og grunnleggende nasjonale interesser. Straffeloven kapittel 18 omfatter terrorhandlinger og terrorrelaterte handlinger. Begrunnelsen for at det foreslås et slikt snevert unntak fra delingsforbudet er at disse sakene ligger nært opp mot Etterretningstjenestens oppdrag og formål, men der forskjellen er at man ikke har en forbindelse til utlandet.

32.2. Bevisforbud i straffesaker

Det foreslås en regel om at informasjon som har fremkommet gjennom tilrettelagt innhenting ikke kan brukes som grunnlag for ileggelse av straff. Bevisforbudet tar sikte på å begrense bruken av informasjon som stammer fra tilrettelagt innhenting som Etterretningstjenesten kan dele med politiet/PST. Begrunnelsen for forbudet er at det kan motvirke *formålsglidning* ved at det kan oppstå et press i retning av å benytte tilrettelagt innhenting som et ledd i etterforskningen av straffbare handlinger. Bevisforbudet innebærer at påtalemyndigheten ikke kan legge frem informasjon som stammer fra tilrettelagt innhenting som grunnlag for krav om straff eller andre strafferettslige reaksjoner. Bevisforbudet innebærer også at påtalemyndigheten ikke kan bruke slik informasjon som grunnlag for egen ileggelse av slike sanksjoner, slik som bot eller påtaleunntatelse. Bevisforbudet innebærer derimot ikke at det vil være forbudt å bruke informasjon som stammer fra tilrettelagt innhenting som grunnlag for bruk av tvangsmidler. Det er grunn til å minne om at informasjon som ikke er relevant for Etterretningstjenestens egen oppgaveløsning ikke vil kunne brukes som grunnlag for bruk av tvangsmidler, ettersom denne ikke kan deles med politiet/PST.

33. Kan det oppstå en nedkjølende effekt på grunn av tilrettelagt innhenting?

Etterretningstjenestens virksomhet vil ikke fysisk eller direkte hindre noen fra å ytre seg. Likevel er det en bekymring blant enkelte om at Etterretningstjenestens adgang til å innhente grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon vil kunne føre til at folk for eksempel vil sensurere egne meninger i frykt for at disse fanges opp og brukes mot dem på noe vis. En slik selvsensur er meget negativt og vil legge begrensninger på det offentlige ordskiftet og den politiske debatten. Departementet har derfor nøye vurdert om reglene kan tenkes å få en slik effekt. Departementet har ikke funnet belegg som tilsier at en nedkjølingseffekt vil finne sted, dette er nærmere drøftet i høringsnotatet. Det er heller ingenting som tilsier at samfunnsdebatten eller ytringsviljen har blitt dempet i land som har lignende systemer som tilrettelagt innhenting, slik som i Sverige og Storbritannia.

Et viktig tiltak for å unngå en nedkjølende effekt er kunnskap om hvordan systemet for tilrettelagt innhenting fungerer og klare bestemmelser i lov. Departementet har bestrebet seg på å beskrive dette så tydelig som mulig i høringsnotatet til ny etterretningstjenestelov.

34. Vil kryptering medføre at tilrettelagt innhenting har liten eller ingen verdi overfor sikkerhetsbevisste aktører?

Nei. Etterretningstjenesten jobber allerede i dag i det digitale rom og er godt kjent med mulighetene og utfordringene moderne kryptering medfører. Eksakt hvordan Etterretningstjenesten jobber på dette området kan det naturlig nok ikke gås i detalj om, men det må presiseres at Forsvarsdepartementet og Etterretningstjenesten støtter bruk av kryptering, og anser sikring av norske data som avgjørende for personvernet og for samfunnet.

35. Hvordan skal tilrettelagt innhenting kontrolleres?

Etterretningstjenestens bruk av tilrettelagt innhenting er underlagt omfattende kontroll som omfatter alle ledd i innhenting. Kontrollregimet er satt sammen slik:

- Forutgående domstolskontroll lagt til Oslo tingrett. Etterretningstjenesten må fremme begjæring til domstolen for å få søke i data som stammer fra tilrettelagt innhenting. Lovforslaget oppstiller krav til begjæringens innhold, og til hva domstolen skal prøve. Sakene følges av en særskilt oppnevnt advokat som ivaretar rettssikkerheten til de som berøres av Etterretningstjenestens begjæring. Uten rettens kjennelse kan ikke Etterretningstjenesten søke i metadatalageret eller innhente og lagre innholdsdata.
- Løpende kontroll utført av EOS-utvalget. Det foreslås at utvalget skal ha evne til å føre løpende kontroll med tilrettelagt innhenting. Dette fordrer en ytterligere styrking av den nyopprettede teknologiske enheten i EOS-sekretariatet.
- Etterfølgende kontroll utført av EOS-utvalget. EOS-utvalget har som oppgave i dag å føre etterfølgende kontroll med Etterretningstjenestens virksomhet. Denne kontrollopgaven foreslås videreført for tilrettelagt innhenting i likhet med de øvrige aksessene som Etterretningstjenesten benytter. Utvalgets kontroll kan for eksempel rette seg mot om søk og behandling av data har skjedd i samsvar med rettens kjennelser. I tillegg har EOS-utvalget et særskilt fokus på Etterretningstjenestens anvendelse av de tekniske systemene. Det er også verdt å fremheve at Den europeiske menneskerettsdomstolen har uttalt at uavhengig etterhåndskontroll, altså kontroll med det som faktisk er gjennomført, er en forutsetning for at kontrollen kan anses som reell.